Explore around Llangors Lake

Dewch i grwydro o gwmpas Llyn Syfaddan

Soak up the tranquil atmosphere at the little 14th century church in Llanwern.

Ymdawelwch yn llonyddwch yr eglwys fechan o'r 14eg ganrif yn Llan-wern.

Llanfihangel Talyllyn has a fascinating old church and one of our 'locals', the Black Cock Inn.

Fe welwch hen eglwys ddiddorol iawn ac un o'n hoff dafarndai, y Black Cock Inn, yn Llanfihangel Tal-y-llyn.

Llangors Lake is a haven for wildlife and a mecca for birdwatchers who flock to the bird hide near Llangasty Talyllyn.

Mae Llyn Syfaddan yn hafan i fywyd gwyllt ac yn denu llu o wylwyr adar i'r guddfan ger Llangasty Tal-y-llyn.

From the prehistoric hillfort on the Allt there are great views over Llangors Lake.

O'r fryngaer gynhanesyddol ar yr Allt, fe gewch olygfeydd gwych dros Lyn Syfaddan.

Llangors lakeside is a great place to discover the fascinating history, wildlife and beautiful scenery of Llangors Lake.

Mae glan Llyn Syfaddan yn lle gwych i ddysgu am hanes diddorol y llyn, gweld bywyd gwyllt a mwynhau golygfeydd hardd.

Llangors village clusters around the church of St Paulinus. Although rebuilt in the 1870s, it retains 15th century features.

Mae pentref Llan-gors yn glwstwr o gwmpas eglwys Sant Peulin. Er iddi gael ei hailadeiladu yn yr 1870au, mae'n dal i gynnwys nodweddion o'r 15fed ganrif.

Mynydd Llangors is another hill with fantastic views, dotted with prehistoric relics.

Mae Mynydd Llan-gors yn fryn arall sydd â golygfeydd gwych, ac olion cynhanesyddol i'w gweld yma a thraw.

Now a ruin, hidden amongst peaceful woodland, Castell Blaenllynfi was the scene of bloody battles in the 13th Century.

Adfail, ynghudd mewn coetir heddychlon, yw Castell Blaenllynfi erbyn hyn ond bu'n dyst i frwydrau gwaedlyd yn y drydedd ganrif ar ddeg.

LLYN SYFADDAN HISTORY GROUP

www.llangorsehistory.org

GRŴP HANES LLYN SYFADDAN

History around Llangors Lake

The area around Llangors Lake is rich in history. This beautiful landscape has been shaped by people over thousands of years.

Stand beside the lake on a misty morning and you can almost feel the history swirl around you. A small wooded island provides a safe home for some of the lake's abundant wildlife. But there is more here than meets the eye. This is Wales's only crannog - an artificial island. Constructed over 1000 years ago, it once provided a safe haven for local royalty. The nearby Welsh Crannog Centre shows how one of the buildings on the island may once have looked. In 1925 a dugout canoe, dating from about the time of the Crannog, was discovered in the lake.

The Crannog was a strong defensive site, but not impregnable. The Anglo-Saxon Chronicle records that in 916AD a Mercian army burnt it down and captured the Queen of Brycheiniog, along with over 30 of her people.

This area has clearly been fought over for thousands of years. The summit of the Allt is ringed with the dramatic earth ramparts of an Iron Age hillfort. Nestled in a wood near Bwlch you can also find the ruins of Blaenllynfi Castle. Built in the 13th Century, it was captured and recaptured a number of times, including by Llywelyn the Last, the last native prince of Wales.

Fortunately this area's history has been more peaceful in recent centuries. In 1816 the Hay Railway opened their line from the canal in Brecon to Hay-on-Wye and on into Herefordshire where it connected with the Kington Railway. Together they formed the longest railway network in the world at that time. For a brief period the horse-drawn trains were the cutting edge of transport technology, but they were soon eclipsed by steam power. The railway was rebuilt for steam trains in the 1860s and a substantial junction was built at Talyllyn. Today the trains are long gone, but traces of the railway and many other fascinating historic relics can be seen around the area.

Hanes yn ardal Llyn Syfaddan

Mae cyfoeth o hanes yn yr ardal o gwmpas Llyn Syfaddan. Mae pobl wedi gadael eu hôl ar y dirwedd hardd dros filoedd o flynyddoedd.

Os dewch i lan y llyn yn gynnar yn y bore, cyn i'r tarth godi, byddwch bron yn medru teimlo hanes yn chwyrlio o'ch cwmpas. Mae llawer o fywyd gwyllt toreithiog y llyn wedi sefydlu cartref diogel ar ynys fechan goediog. Ond nid ynys gyffredin yw hon. Dyma unig grannog Cymru - ynys artiffisial ydyw. Cafodd ei chreu dros 1000 o flynyddoedd yn ôl yn hafan ddiogel i'r teulu brenhinol lleol. Yng Nghanolfan Crannog Cymru gerllaw, cewch syniad sut y byddai un o adeiladau'r ynys yn edrych. Yn 1925, darganfuwyd ceufad yn y llyn. Roedd tua'r un oed â'r Crannog.

Er bod y Crannog yn safle amddiffynnol da, nid oedd yn anorchfygol. Dywed y Cronicl Eingl-Seisnig bod byddin y Mersiaid wedi'i losgi yn 916OC gan gipio Brenhines Brycheiniog a dros 30 o'i phobl.

Bu pobl yn ymgiprys dros yr ardal hon ers miloedd o flynyddoedd. Yn gylch o gwmpas copa'r Allt gwelir rhagfuriau pridd cadarn bryngaer o'r Oes Haearn. Yn swatio mewn coedwig ger Bwlch, fe welwch adfeilion Castell Blaenllynfi. Yn y drydedd ganrif ar ddeg, cafodd ei gipio a'i ailgipio sawl gwaith, yn cynnwys unwaith gan Lywelyn Ein Llyw Olaf, tywysog brodorol olaf Cymru.

Mae'n dda dweud bod hanes yr ardal wedi bod yn fwy heddychlon yn y canrifoedd diwethaf. Yn 1816, agorodd yr Hay Railway eu rheilffordd o'r gamlas yn Aberhonddu i'r Gelli Gandryll ac yna ymlaen i Swydd Henffordd lle'r oedd yn cysylltu â'r Kington Railway. Gyda'i gilydd, hwn oedd rhwydwaith rheilffyrdd hiraf y byd ar y pryd. Am gyfnod byr, trenau wedi'u tynnu gan geffylau oedd y dechnoleg ddiweddaraf ond cyn hir daeth trenau stêm i gymryd eu lle. Ailadeiladwyd y rheilffordd ar gyfer trenau stêm yn yr 1860au ac fe godwyd cyffordd sylweddol yn Nhal-y-llyn. Erbyn hyn, mae'r trenau wedi hen ddiflannu ond mae olion o'r rheilffordd a llawer o olion hanesyddol eraill i'w gweld yn yr ardal.

Come and explore

Please drive carefully and park tidily when exploring the narrow lanes around the lake. Better still, why not abandon the car completely. The roads around the lake are ideal for cycling. There are also plenty of good walks. In summer you can walk around the western side of the lake from Llangors to Llangasty *(in winter the path is often flooded)*. Or head for the hills - the Allt and Mynydd Llangors are both modest in altitude, but they are dotted with archaeology and have some of the best views in the National Park. If you favour a more traditional mode of transport you can explore the area on horse back, or why not hire a rowing boat on the lake! Whichever way you explore the area you'll discover the fascinating history and natural beauty that makes this such a special place.

Dewch i grwydro

Gyrrwch yn ofalus a pharcio'n daclus wrth grwydro'r lonydd culion o gwmpas y llyn. Neu'n well byth, beth am grwydro heb gar? Mae'r heolydd o gwmpas y llyn yn ddelfrydol ar gyfer seiclo. Ceir yno ddigonedd o lwybrau cerdded da hefyd. Yn yr haf, gallwch gerdded o gwmpas pen gorllewinol y llyn o Lan-gors i Langasty *(mae'r llwybr o dan ddŵr yn aml yn y gaeaf)*. Neu anelwch am y bryniau - dydi'r Allt na Mynydd Llan-gors ddim yn rhy uchel ond fe welwch nodweddion archaeolegol diddorol yma a thraw a chewch fwynhau rhai o olygfeydd gorau'r Parc Cenedlaethol. Os yw'n well gennych ffyrdd traddodiadol o deithio, cewch grwydro'r ardal ar gefn ceffyl neu logi cwch rhwyfo ar y llyn. Sut bynnag y crwydrwch yr ardal fe ddowch ar draws elfennau hanesyddol difyr a harddwch naturiol sy'n helpu i'w wneud yn lle arbennig.

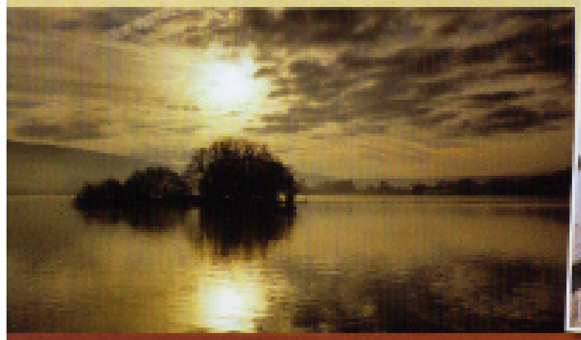

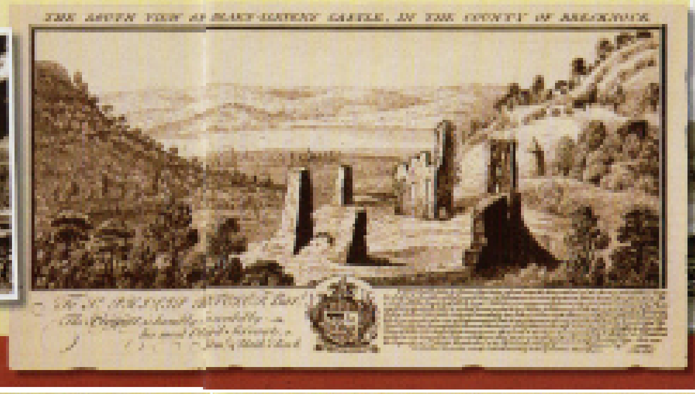

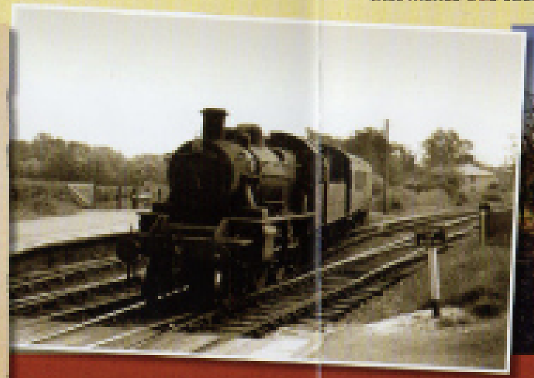

Llyn Syfaddan

Llyn Syfaddan is the Welsh name for Llangors Lake. Located in the beautiful Brecon Beacons National Park, it is the largest natural lake in south Wales. The lake was formed by glaciers during the last Ice Age, over 10,000 years ago. Today it is an incredibly rich habitat for plants, insects and fish. It is also famous for its bird life, with a wide range of native species being boosted each year by exotic migrants from as far away as the Arctic Circle and Africa. Surrounding the lake, farmland slopes up onto the hills. To the east, open moorland stretches across Mynydd Llangors and Mynydd Troed, part of the spectacular Black Mountains range.

Llyn Syfaddan, ynghanol harddwch Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog, yw llyn naturiol mwyaf de Cymru. 'Llangors Lake' yw ei enw yn Saesneg ac fe'i ffurfiwyd gan rewlifoedd yn yr Oes Iâ ddiwethaf, dros 10,000 o flynyddoedd yn ôl. Mae'n gynefin eithriadol o gyfoethog ar gyfer planhigion, pryfed a physgod. Mae hefyd yn enwog am ei adar, gydag adar mudol egsotig o fannau cyn belled â'r Cylch Arctig ac Affrica yn ymuno bob blwyddyn â'r llu o rywogaethau brodorol. Ar y llethrau o gwmpas y llyn, mae tir amaethyddol yn ymestyn i'r bryniau. I'r dwyrain, gwelir rhostiroedd agored yn ymestyn dros Fynydd Llan-gors a Mynydd Troed, sy'n rhan o gadwyn drawiadol y Mynyddoedd Duon.

Cronfa Datblygu Cynaliadwy
Sustainable Development Fund

LLYN SYFADDAN HISTORY GROUP

About us

Formed in 2014, the Llyn Syfaddan History Group is a thriving local history group with over fifty members, based around Llangorse Lake.

Our main objectives are to:

- Make history enjoyable and accessible to all.
- Promote interest in local history.

Events

We organise a fun and informative programme of events including guest speakers, field trips and open days. We also participate in the annual Brecknock History festival.

Full details of upcoming events can be found on our website or on Facebook and are advertised locally.

Projects

The History Group is actively involved in a range of local projects. We have carried out a number of site investigations, record local history and collect interesting artefacts. We also have an extensive photographic record of local events.

Come and join us

If you're interested in local history, then why not come and join us? We're a friendly group and always welcome new members. Annual membership is inexpensive and gets you free entry to most of our events.

If you'd like to join Llyn Syfaddan History Group contact us via our website or come along to any of our events.

GRŴP HANES LLYN SYFADDAN

Gair amdanom ni

Ffurfiwyd Grŵp Hanes Llyn Syfaddan yn 2014 ac erbyn hyn mae'n ffynnu, gyda dros hanner cant o aelodau yn yr ardal.

Ein prif amcanion yw:

- Cyflwyno hanes mewn ffordd ddifyr fel bod pawb yn gallu ei fwynhau.
- Ennyn diddordeb mewn hanes lleol.

Digwyddiadau

Rydym yn trefnu rhaglen o ddigwyddiadau hwyliog, llawn gwybodaeth gyda siaradwyr gwadd, teithiau maes a dyddiau agored. Rydym hefyd yn cymryd rhan yng Ngŵyl Hanes flynyddol Brycheiniog.

Fe welwch fanylion llawn y digwyddiadau sydd i ddod ar ein gwefan neu ar Facebook a chânt eu hysbysebu yn yr ardal.

Prosiectau

Mae'r Grŵp Hanes yn chwarae rhan mewn nifer o brosiectau lleol. Rydym wedi archwilio nifer o safleoedd, ac rydym yn cofnodi hanes lleol ac yn casglu arteffactau diddorol. Mae gennym gofnod ffotograffig helaeth o ddigwyddiadau lleol hefyd.

Dewch i ymuno â ni

Os oes gennych ddiddordeb mewn hanes lleol, beth am ymuno â ni? Rydym yn griw cyfeillgar sydd bob amser yn croesawu aelodau newydd. Ar ôl prynu tocyn aelodaeth blynyddol am bris rhesymol, cewch ddod i'r rhan fwyaf o'n digwyddiadau am ddim.

Os hoffech ymuno â Grŵp Hanes Llyn Syfaddan, cewch gysylltu â ni trwy ein gwefan neu ddod draw i un o'n digwyddiadau.

www.llangorsehistory.org

EXPLORING HISTORIC SITES AROUND LLANGORS LAKE

CRWYDRO SAFLEOEDD HANESYDDOL O GWMPAS LLYN SYFADDAN

LLYN SYFADDAN HISTORY GROUP
GRŴP HANES LLYN SYFADDAN